

Asia: VN/10391/2019

Hallituksen esitys Suomen ja Viron väestön rekisteröinnistä tekemän sopimuksen hyväksymisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Syyskuussa allekirjoitetulla sopimuksella laajennetaan maiden välistä tietojenvaihtoa koskemaan kansalaisten lisäksi myös henkilöitä, joilla on sopimusvaltiossa vakituinen asuinpaikka. Rekisterimerkinnät vaikuttavat laaja-alaisesti rekisteröityjen lakisääteisiin oikeuksiin (esim. sosiaaliturva) ja velvollisuuksiin (esim. verovelvollisuus), minkä vuoksi tietojen oikeellisuudella ja ajantasaisuudella on valtava merkitys. Kansainvälisen tietojenvaihdon laajennus korostaa ulkomaalaisten henkilöiden rekisteröinnin edellytysten, annettujen tietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden merkitystä, koska tiedot vastaanottava valtio luottaa rekisterin tietosisältöön. Väestötietojärjestelmän tulisi olla rekisteri, josta löytyvät ajantasaiset henkilötiedot Suomen kansalaisista ja Suomessa vakinaisesti tai tilapäisesti asuvista ulkomaalaisista henkilöistä.

Rekisterin tiedot nojautuvat pitkälti rekisteröidyn ilmoitusvelvollisuuteen, jolloin rekisterin luotettavuus riippuu siitä, onko rekisteröity tietoinen velvollisuudestaan ilmoittaa muutoksista, siitä noudattaako hän tätä velvollisuuttaan ja antaako hän rekisteriin oikean sisältöiset tiedot. Harmaan talouden toimijat hyödyntävät lainsäädännön heikkouksia ja aukkoja hyväksien taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi. Vaikka näiden toimijoiden joukko on määrällisesti vähäinen, ovat vaikutukset hyvinvointiyhteiskuntaan merkittävät. Rekisterimerkinnöillä saatetaan keinotekoisesti tavoitella esimerkiksi oikeutta Suomen sosiaaliturvaan tai pyrkiä välttämään esimerkiksi verovelvollisuutta Suomeen. Vakinaisen maahanmuuton rekisteröintiä voidaan siten käyttää myös vilpillisesti, joko ilmoittamalla maahanmuutto tulovaltioon aiheuttomasti tai laiminlyömällä ilmoitusvelvollisuus.

Esitettyjen muutosten tavoitteena on estää se, että henkilöllä on vakinainen asuinpaikka molemmissa sopimusmaissa. Muutoksella on mahdollista estää se, että henkilö antaa sopimusvaltioille erilaisen kuvan asumiseen liittyvistä tosiseikoista. Muutoksen myötä ei pitäisi olla mahdollista saada esimerkiksi sosiaaliturvaa molemmista maista samaan aikaan, mutta rekisterimerkinnät eivät silti välttämättä ole todenmukaisia. Hallituksen esityksessä todetaan, että

muutto maiden välillä voi tapahtua useamman kerran saman vuoden aikana. Vakituisen maahanmuuton ja tilapäisen maahanmuuton välistä eroa tulisi ehkä kansallisella tasolla tarkentaa ja tehdä näiden välille selkeämpi ero. Tässä pitäisi huomioida asumisen pysyvyyden vaikutukset rekisteröidyn oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Rekisterinpitäjän tulisi myös pystyä arvioimaan muuton vakituisuutta ja tilapäisyyttä ja rekisteriin annettavien tietojen luotettavuutta vakinaista asuinpaikkaa koskevaa päätöstä tehdessään. Vaikka elämäntilanteissa voi tapahtua yllättäviä muutoksia, ei liene perusteltua mahdollistaa jatkuvaa muuttamista kahden valtion välillä, kun käytettävissä on myös tilapäistä muuttoja koskeva vaihtoehto.

Hallituksen esityksen mukaan tavoitteena on estää myös se, ettei henkilö jää vaille vakinaista asuinpaikkaa sopimusmaissa. Tämän tavoitteen osalta tulisi kuitenkin huomioida se, että sopimusmaiden rekistereissä on myös henkilöitä, joilla ei ole vakinaista asuinpaikkaa kummassakaan sopimusvaltiossa. Tilapäisesti maassa oleskelevat jäävät tietojenvaihdon ulkopuolelle, mutta ulkomaalaisina he eivät välttämättä ole tietoisia asumisen statuksestaan ja sopimusvaltion lainsäädännöstä vakinaiseen asuinpaikkaan liittyen, eli he voivat tulomaahan rekisteröityessään esittää, että lähtövaltiossa on vakinainen asuinpaikka, vaikka heillä sitä olisi. Vakinaisen asuinpaikan puuttuminen lähtömaassa ei saa johtaa automaattiseen asuinpaikkaan tulovaltiossa.

Kontro Noora

Verohallinto - Pääjohtaja Markku Heikura, erityisasiantuntija Noora Kontro